

УЧАСТЬ КАНАДИ В ПРОГРАМІ НАТО «РОЗШИРЕНА ПЕРЕДОВА ПРИСУТНІСТЬ» ТА РОЗМІЩЕННІ СИСТЕМИ ПРОТИРАКЕТНОЇ ОБОРОНИ У ЄВРОПІ

У статті розглянуто участь Канади в програмі НАТО «Розширена передова присутність», оскільки 2016 року НАТО оголосило про намір розгорнути чотири ротаційні батальйони в Естонії, Латвії, Литві та Польщі, очолювані Сполученим Королівством, Канадою, Німеччиною та США відповідно. Мета полягала в наданні чіткого сигналу, що НАТО готове захищати будь-якого союзника, і продемонструвати міць трансатлантичних зв'язків, а також зобов'язання і єдність Альянсу. Розгортання було офіційно схвалене на саміті НАТО у Варшаві в липні 2016 року.

У дослідженні проаналізовано позицію урядів Канади щодо участі в континентальній системі протиракетної оборони під керівництвом США. Зіштовхнувшись із загрозою зростаючої ядерної програми Північної Кореї, більшість звичайно прагне, щоб це сталося. Однак підтримка потенційної участі Канади не є одноставною і серед ліберальних і, меншою мірою, консервативних членів парламенту.

Оскільки Північна Корея зростає все нестабільніше, і програма озброєння країни демонструє тривожне поліпшення, питання про залучення канадців до континентальної системи балістичної протиракетної оборони знову стало актуальним. Нова демократична партія Канади залишається проти вступу Канади. Вони наголошують на тому, що перша лінія оборони Канади проти Північної Кореї повинна бути дипломатією.

***Ключові слова:** Канада, США, НАТО, оборонна стратегія, світова безпека, континентальна система протиракетної оборони, ядерна програма, програма озброєння.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Після анексії Криму та загалом агресивнішої позиції Росії у Східній Європі напруженість між Заходом і Росією створила загрозу повернення до конфронтації на кшталт «холодної війни». Знаючи про слабкі сторони у східній частині Росії, Північноатлантичний Альянс вирішив посилити свою оборону. Проте, прагнучи дотриматися своїх зобов'язань 1997 року не розміщувати на постійній основі значні бойові сили у Східній Європі, НАТО відмовилася від прохань східних країн надати їм значні військові бази, щоб не «спровокувати» Кремль. Отже, посилену присутність у Східній Європі можна назвати «стійкою», а не «постійною» [5].

Цей процес розпочався на саміті в Уельсі 2014 року, коли НАТО погодила План дій із забезпечення боєготовності. Так звані «заходи переконання» для заспокоєння союзників Центральної та Східної Європи склалися з низки земельних, морських і повітряних заходів у Східній частині Східного флангу та навколо неї (включаючи Балтійське, Чорне та Середземне моря). Ці заходи підкріплювалися військовими навчаннями, спрямованими на колективну оборону та врегулювання кризових ситуацій [6].

У червні 2015 року міністри оборони країн-членів НАТО вирішили збільшити кількісний склад Сил реагування НАТО (СРН) від 13000 до 40000 військовослужбовців. У складі СРН було також створено Об'єднану оперативну групу підвищеної готовності (ООППГ) як «основну силу» у разі російської агресії проти союзників. У її основі лежить багатонаціональна команда (близько 5000 військовослужбовців), яка готова швидко діяти ще до початку кризової ситуації та надіслати потужний сигнал мобілізації сил усіх 29 союзників з НАТО. Цей крок схожий з поверненням до позиції стримування на підставі статті 5 [4].

У вересні 2015 року в Болгарії, Естонії, Латвії, Литві, Польщі, Румунії, Угорщині та Словаччині було відкрито вісім нових невеликих штабів – Центри інтеграції сил НАТО (ЦІСН), які мають принципове значення. Об'єднавши національні сили цих країн із силами інших членів НАТО, підрозділи значно полегшили їх поступове розгортання у східній частині Альянсу, приносячи користь від колективного планування оборони та прискорюючи спільну підготовку й навчання. Крім того, у грудні 2015 року в Бухаресті (Румунія) було відкрито багатонаціональний відділ південно-східних штаб-квартир (HQ MND-SE). Маючи 280 співробітників, штаб-квартира MND-SE здійснює командування та контроль за Центрами інтеграції сил НАТО та силами, розгорнутими в південно-східному регіоні. Крім того, міністри оборони країн Альянсу підтвердили свої зобов'язання щодо програми Розширеної передової присутності у лютому 2016 року. Це було підтвердженням зусиль групи для запевнення своїх східних союзників і партнерів 2014–2015 рр. [5; 17]

Аналіз останніх досліджень і публікацій на цю тему засвідчує зацікавленість аналітиків і дослідників у питаннях, пов'язаних з участю Канади в континентальній системі протиракетної оборони (ПРО) та програмі НАТО «Розширена передова присутність», оскільки 2016 року НАТО оголосило про намір розгорнути чотири ротаційні батальйони в Естонії, Латвії, Литві та Польщі, очолювані Сполученим Королівством, Канадою, Німеччиною та США відповідно. Зокрема, ці та низку інших питань досліджували Фергюсон Я., Меєр П., Шапіро А., Ланозька А., Райт Т.

Формулювання мети статті. Основна мета статті полягає в дослідженні участі Канади в програмі НАТО «Розширена передова присутність» та позиції урядів Канади щодо участі в континентальній системі протиракетної оборони під керівництвом США.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. 2016 року НАТО оголосило про намір розгорнути чотири ротаційні батальйони (близько 1000 військовослужбовців на батальйон) в Естонії, Латвії, Литві та Польщі, очолювані Сполученим Королівством, Канадою, Німеччиною та США відповідно [17]. Мета, як заявив Генеральний секретар НАТО Йенс Столтенберг перед зустріччю в липні 2016 року з міністрами оборони країн Альянсу, полягала в наданні чіткого сигналу, що НАТО готове захищати будь-якого союзника, і продемонструвати міць трансатлантичних зв'язків, а також зобов'язання і єдність Альянсу. Розгортання було офіційно схвалене на саміті НАТО у Варшаві в липні 2016 року [2].

У відповідь на відновлення російської войовничості, європейські союзники та Канада, будучи рішуче налаштованими Сполученими Штатами, також вирішили збільшити свої витрати на оборону, прагнучи не допустити затяжної кризи, яка тривала після закінчення «холодної війни». У вересні 2014 року на саміті в Уельсі Альянс вирішив зробити раніше рекомендаційні витрати в розмірі 2% від ВВП обов'язковими. Проте, згідно з Річним звітом Генерального секретаря НАТО від березня 2017 року, лише п'ять членів (США з 3,61%, Греція – 2,36%, Естонія – 2,18%, Великобританія – 2,17%, Польща – 2,1%) досягла позначки у 2%, порівняно з минулим роком. Канада, яка є основоположним членом НАТО, нині посідає шосте місце (після США, Франції, Великобританії, Німеччини та Італії) щодо внеску до бюджету НАТО [14].

Згідно зі звітом Столтенберга, витрати на оборону Канади зросли 2016 року, при цьому процент витрат на оборону ВВП зріс від 0,98 до 1,02%. Проте це залишається найменшою часткою ВВП, яку Канада витратила на оборону з 2012 року (лише Бельгія, Чеська Республіка, Ісландія, Люксембург та Іспанія витратили менше) [3; 6].

Нещодавні заяви канадського уряду свідчать, що Оттава планує досягти рівня 1,4% від ВВП до 2024–2025 років. У червні 2017 року міністр оборони Канади Харджіт Саджян заявив, що наступного десятиліття Оттава має намір збільшити свій оборонний бюджет на 70% (24,2 млрд канадських доларів). Ці гроші будуть в основному інвестуватись у нові військові закупівлі та технології, які дозволять канадським військовим проводити кібератаки, безпілотні повітряні удари та придбати близько 88 винищувачів і 15 бойових

кораблів. Це повідомлення було оголошено після драматичної промови міністра закордонних справ Христини Фріленд про поступки США на міжнародній арені та необхідність Канади прагнути до лідерства. Президент Дональд Трамп офіційно не підтвердив свою прихильність до статті 5 на саміті НАТО в Брюсселі, тому серед союзників НАТО зростає стурбованість щодо ролі, яку США відіграють в Альянсі під час президентського терміну Д. Трампа [21].

Збільшення витрат на оборону не буде миттєвим, оскільки не очікується раніше 2019 року, після наступних виборів. Однак це дає чітке розуміння союзниками того, що Канада готова робити більше і налаштована на європейську оборону навіть тоді, коли США вирішать відмовитися. Протягом останніх декількох місяців, після того як нова адміністрація США примусила союзників досягти рівня витрат на військові потреби в розмірі 2% від ВВП, прем'єр-міністр Джастін Трюдо відстояв важливість ролі Канади в Альянсі, підкресливши військовий внесок країни в місії НАТО [20].

Збройні сили Канади в дійсності є основним учасником операцій і навчань НАТО від заснування Альянсу 70 років тому. Починаючи з 2014 року, Канада підтримує заходи НАТО щодо запобігання та стримування в Центральній і Східній Європі, надаючи співробітників для операції «REASSURANCE». У межах цієї операції збройні сили Канади очолювали бойову групу Розширеної передової присутності в Латвії. Бойовий підрозділ, очолюваний канадським лейтенант-полковником Уейдом Ратлендом, складається з військовослужбовців з Албанії, Канади, Італії, Польщі, Словенії та Іспанії. Канада надає понад 455 співробітників разом із штаб-квартирою, механізовану піхотну роту, бойову службу підтримки, транспортні засоби та обладнання, розташовані в таборі Адажі (на сході від Риги) [17].

Канадські військові також розмістили війська в Польщі, відповідають за операцію «UNIFIER», багатонаціональну спільну робочу групу в Україні, до складу якої входять представники Канади, Сполучених Штатів і Великої Британії. Нині в країні розташовано близько 200 членів збройних сил Канади, і вони залишатимуться там до березня 2019 року, з метою посилення безпеки в регіоні через нарощування потенціалу та підготовку Збройних Сил України. Операцію очолює канадський підполковник Крістофер Рівз, який на вересень 2017 року підготував 5500 українських солдат [6].

Активи, задіяні в межах операцій «REASSURANCE» та «UNIFIER», чітко підкреслюють сильну прихильність канадського уряду до НАТО та його рішучість робити те, що необхідно для захисту європейських союзників від потенційної російської агресії, гарантування безпеки та забезпечення стабільності в євроатлантичному регіоні [7].

З цією метою Канада також взяла участь у навчанні «FORMIDABLE SHIELD» – головного навчання НАТО з повітряно-протиракетної оборони, яке проводилось у горах на Гебридські островах, що на заході від Шотландії. У навчаннях, що проходили від 24 вересня до 18 жовтня 2017 року, були задіяні 14 кораблів, 10 літаків і близько 3300 співробітників з Канади, Франції, Німеччини, Італії, Нідерландів, Іспанії, Великої Британії та США. Військові навчання були спрямовані на посилення співпраці між союзниками НАТО в умовах потенційних ракетних загроз і відповідали рішенням НАТО від 2010 року щодо посилення здатності захисту європейських союзників від загроз балістичних ракет [14].

Хоча деякі аналітики й установи схоже сумніваються в реальних шансах на успіх збройних сил Канади у випадку повномасштабної атаки Росії в Центральній та Східній Європі, присутність НАТО та, зокрема, Канади знаходять підтримку в місцевого населення й уряду. За даними опитування 2016 року, яке було замовлено Міністерством оборони Латвії, понад 40% жителів схвалюють присутність батальйону. Тому, активізувавши зусилля, Канада приносить колосальні зміни для європейських союзників тоді, коли довготривалі зобов'язання Америки щодо НАТО та європейської безпеки здаються невизначеними [18].

Участь Канади в континентальній системі протиракетної оборони. Ще 2005 року Канада опинилась у гострих суперечках щодо того, чи повинна країна брати участь у програмі протиракетної оборони (ПРО) під керівництвом США. Упродовж року погляд прем'єр-міністра Канади Пола Мартіна (колишній лідер Ліберальної партії Канади та міністр фінансів, прем'єр-міністр від 12 грудня 2003 до 6 лютого 2006 року) на цю проблему залишався доволі неясним, незважаючи на інтенсивне лобіювання з боку уряду США, власних канадських військових і закликів до прояснення від політичної опозиції. Критики системи, включаючи Нову демократичну партію Канади (одна з федеральних політичних партій Канади) і Квебецький блок (канадська політична партія федерального рівня), стверджували, що це було занадто дорого та технологічно не підтверджено. Вони також були загальною насторожені щодо «озброєння космосу». Урешті-решт, програма стала сенсаційною ініціативою президента Рональда Рейгана під назвою «Зоряні війни» [8].

Пол Мартін вирішив не приєднувати Канаду до щита ПРО під керівництвом США. Водночас, експерти зазначили, що ймовірно політика вплинула на це рішення. Щит, здебільшого, залишався непопулярним для канадської громадськості, зокрема серед деяких ліберальних членів парламенту, і уряд був надстурбований тим, що того часу він виявився надто близьким до непопулярної адміністрації у Вашингтоні. Пол Мартін зазначив, що його рішення могло б бути іншим, якби Канада тоді зіштовхнулася із загрозами сьогодення.

Хоча консерватори в опозиції виступали за те, щоб Канада приєдналася до програми з ПРО, вони вирішили не приєднуватись упродовж свого періоду при владі, а саме протягом дев'яти років (від лютого 2006 до жовтня 2015 року перебувала при владі; партію очолює экс-прем'єр-міністр Канади Стівен Харпер). Тим не менш, під час свого перебування на посаді прем'єр-міністра Стівен Харпер постійно виражав зацікавленість до питання приєднання Канади до ПРО [7].

Ця тема знову була відкрита в огляді оборонної політики Департаменту національної оборони. У звіті, опублікованому в грудні 2016 року, підтверджено зростання держав, які володіють технологіями балістичних ракет, що потенційно може загрожувати Північній Америці, і зазначено, що ця загроза, як очікується, залишиться і буде розвиватися складніше у найближчі десятиліття [6].

Проте позиція Міністерства щодо участі Канади в континентальній системі протиракетної оборони навряд чи була категоричною і, як і характер доповіді, обговорення завершилися загальними питаннями для виявлення настрою народу. «Чи зможе зміна політики у цій сфері посилити національну безпеку Канади та відкрити шлях для ширшого континентального співробітництва? Чи існують ефективніші сфери інвестування для кращого захисту Північноамериканського континенту?» [14].

Тож чи зможе Канада приєднатись до континентального протиракетного щита? Зіштовхнувшись із загрозою зростаючої ядерної програми Північної Кореї, більшість звичайно прагне, щоб це сталось. В інтерв'ю Канадській радіомовній корпорації генерал-майор у відставці Том Лоусон, колишній головнокомандувач за часів прем'єр-міністра С. Харпера, висловив думку, що вважає дивним те, що Канада ще не приєдналася до програми з ПРО, а її уряд не підкреслив важливість ракетної загрози, яка, як він стверджував, нависла над країною. Думки Лоусона також простежуються у словах інших відомих діячів, серед яких генерал у відставці та сенатор Ромео Даллі та колишній міністр національної оборони (від 14 серпня 2007 до 15 липня 2013 року) Пітер Маккей. Останній зазначав, що абсурдно те, що Канада допомагає платити за європейську систему протиракетної оборони за допомогою їхніх внесків у НАТО, навіть коли самі незахищені [12].

Однак підтримка потенційної участі Канади не є односпайною і серед ліберальних і, меншою мірою, консервативних членів парламенту, деякі з яких підтримують подальше обговорення цього питання. Нова демократична партія Канади також залишається проти

вступу Канади. Вони наголошують на тому, що перша лінія оборони Канади проти Північної Кореї повинна бути дипломатією. Критик зовнішньої політики партії Хелен Левердієр зазначала, що дешевше розробити нову зброю, ніж розвивати таку оборонну систему, і така оборонна система лише примушує такі країни, як Північна Корея, а також такі країни, як Китай і Росія, які можуть відчуті занепокоєння, модернізувати свої системи, що врешті-решт призводить до ескалації. Як згадувалося раніше, нинішній континентальний щит протиракетної оборони не зможе захистити Канаду від китайських або російських ракет, і, отже, зауваження Лавердієра про те, що участь у програмі протиракетної оборони може викликати дестабілізацію, або ж потенційна гонка озброєнь – це перебільшення [7].

Також були суперечки про те, що участь Канади в оборонній системі, очолюваній США, може реально збільшити ракетну загрозу для країни. Зараз військові експерти стверджують про брак прямої загрози для Канади. Дійсно, під час свого візиту до Пхеньяна радник з питань національної безпеки Даніель Жан дізнався, що Північна Корея розглядає Канаду як мирну та дружню країну, не як ворога. Але це не обов'язково означає, що Канада не є вразливою до нападу. Як зазначав віце-президент Канадського інституту міжнародних відносин Колін Робертсон, що загроза не в тому, що Канада стане мішенню, а в тому що, якщо ці ракети летять з інших півкулі, вони можуть бути спрямовані на Чикаго, але вразити можуть Торонто [11].

В електронному листі начальник штабу канадської армії генерал Лоусон погоджується, що дипломатія повинна посідати перше місце при розв'язанні проблеми Північної Кореї. Але чому дипломатія не повинна полягати у підготовці інших форм оборони? Лоусон твердив, що Канада може погодитися включити ПРО у двосторонню угоду Командування повітряно-космічної оборони Північної Америки. Це дало б зрозуміти, що Канада відтепер буде партнером у вирішенні політичного курсу ПРО. Лоусон зазначав, що необхідно лише, щоб персоналу надали місце в штаб-квартирі Командування повітряно-космічної оборони Північної Америки, яке зараз займають лише американці. Зрештою, це може привести до створення радіолокаційних об'єктів і майданчиків для запуску ракет на канадській території, беручи до уваги, що це вважається цінним і прийнятним для канадців. Хоча Лоусон та інші чітко підтримують участь Канади в програмі континентального ПРО, але противники все ще залишаються. Водночас прем'єр-міністр Трюдо не відступає від власних поглядів, як і його попередник Пол Мартін [12].

Оскільки Північна Корея зростає все нестабільніше, і програма озброєння країни демонструє тривожне поліпшення, питання про залучення канадців до континентальної системи балістичної протиракетної оборони знову стало актуальним. Проте, незважаючи на велику увагу преси та опозиційних партій, ліберальний уряд виявив небажання повністю пояснити власний підхід до протиракетної оборони.

Коли його представників запитали про їхню позицію щодо континентального щита ПРО наприкінці серпня 2017 року, прем'єр-міністр Канади Джастін Трюдо (від 4 листопада 2015 року і дотепер) заявив журналістам, що давня позиція його уряду не може бути змінена в майбутньому. Трюдо згадав минуле рішення уряду лібералів щодо неприєднання до програми континентальної ПРО 2005 року [19].

Незважаючи на це, просування програми ракетного озброєння Північної Кореї, що, на думку експертів, може негативно вплинути на безпеку континентальної частини Сполучених Штатів, підштовхнуло Канаду від членів власної партії Трюдо приєднатися до щита ПРО [19].

14 вересня 2017 року генерал-лейтенант П'єр Сент-Аман, канадський офіцер найвищого рангу в Північноамериканському командуванні з аерокосмічної оборони (NORAD), викликав хвилювання в канадському парламенту, заявивши Постійному комітету національної оборони, що нинішня політика США – не захищати Канаду при ракетній загрозі. Здається сумнівним, що США відреагує на таку заяву – насправді це

суперечить статті 5 Атлантичної хартії, однак одкровення Сент-Амана створило додатковий тиск на канадський уряд, щоб остаточно з'ясувати це питання [16].

Американський балістичний ракетний захисний щит є системою наземних радарів, супутникових датчиків і ракет-перехоплювачів, призначених для знищення боєголовок противника. Датчики системи призначені для точного визначення ракети противника, які потім збиваються вищезазначеними ракетами-перехоплювачами на Алясці і в Каліфорнії. Веб-сайт організації надає чітке візуальне уявлення про те, як працює ця система [16].

Проте система не застосовувалася на практиці і, згідно з UCS (The Union of Concerned Scientists) USA, під час практичної симуляції вона зможе ефективно знищувати цільові ракети і не оснащена засобами для боротьби з контрзаходами. Контрзаходи включають у себе інструменти, які противник може використовувати для того, щоб заплутати систему захисту. За винятком контрзаходів, здатність знищити міжконтинентальну балістичну ракету, перш ніж вона досягне своєї мети, залишається надзвичайним досягненням, яке Пентагон прирівнює до зіткнення однієї кулі з іншою. Інакше кажучи, ця технологія ще не зовсім наздогнала загрозу [18].

Крім того, загальна оборонна здатність системи обмежена й іншими заходами. Протиракетний щит не здатний запобігти загрозам з боку Китаю чи Росії, а може захищати від потенційних загроз таких менших держав, як Північна Корея чи Іран. Крім того, щит дороговартісний. Від 2002 до 2014 року Агентство національної протиракетної оборони США (National Missile Defense – NMD) витратило близько \$ 100 мільярдів на систему. У серпні 2017 року президент Трамп пообіцяв збільшити бюджет протиракетної оборони країни. Але, незважаючи на великі витрати та практичні недоліки, система, як і раніше залишається найкращою обороною Канади від неминучої атаки міжконтинентальних балістичних ракет [21].

На засіданні Комітету оборони та безпеки Парламентської асамблеї НАТО, була заснована 1955 року з метою впровадження спеціалізованого форуму для членів парламенту з усього Атлантичного альянсу для підвищення обізнаності парламентарів з питань оборони та безпеки, які стосуються євроатлантичного простору, 27 травня 2017 року була представлена доповідь «Протиракетна оборона і НАТО» Генеральним доповідачем Комітету, сенатором Канади Йосипом Деєм. Хоча це був лише проект доповіді, обговорення виявило високий ступінь узгодженості із надретельно дослідженим змістом доповіді [6].

Сенатор Дей підсумував звіт, почавши з огляду зростаючої загрози балістичних ракетних комплексів, оскільки Північна Корея та Іран постійно збільшують потужність своїх ядерних боєголовок і ракетних систем великої дальності [9].

Іран викликає найбільше занепокоєння тим, що користується «лазівкою» у договорі 2015 року. Хоча не дозволяється збільшувати виробництво ядерних боєголовок, але ця угода не обмежує іранську програму ядерного озброєння як таку. Тому вона продовжує вдосконалювати вже складну систему зброї, яка зараз здатна досягти Туреччини [18].

Розвиток північнокорейських балістичних ракет загрожує Японії та Південній Кореї, які не мають власної ядерної зброї або стратегічних ракет, але мають двосторонні оборонні угоди зі США щодо забезпечення цих можливостей. Вони мають системи «Aegis» на есмінцях, які дозволяють їм обмінюватися даними зі США для протиракетної оборони [6].

Армія США в липні 2016 року оголосила плани про розгортання в Південній Кореї Протиракетного комплексу рухомого наземного базування (ТНААД), що здатна перехоплювати ракети середньої та меншої дальності на початковому або кінцевому етапі польоту. Це забезпечить захист населених пунктів, військових сил і ресурсів на Корейському півострові, а також деяких районів Японії [14].

І Китай, і Росія категорично заперечували проти цих планів. Росія занепокоєна, що радіус дії ТНААД покриває східну територію Росії.

Ще однією перешкодою є прагнення деяких держав поділитися технологіями з тими, хто хоче платити. Отже, зростає небезпека того, що потенціал ракетного озброєння буде розвиватись і, зрештою, використовуватиметься недержавними суб'єктами [14].

У доповіді зазначається: хоча неминуча атака території держав-членів НАТО навряд чи відбудеться, протиракетна оборона повинна розглядатися як частина колективної оборони – це узгоджено на зустрічах у Лісабоні та Варшаві [2; 15].

Спочатку, на Лісабонському саміті 2010 року, існувала надія, що НАТО може співпрацювати з Росією для створення стратегічного партнерства для захисту євроатлантичного регіону. Проте ані НАТО, ані Росія не змогли узгодити власні принципово протилежні погляди. Хоча НАТО і США бачили дві системи, що працюють паралельно, Росія хотіла мати спільну систему, яка відповідала б за європейський сектор, що означало б відповідальність Росії за сектор, до якого входили б країни Балтії. НАТО офіційно зупинила обговорення цього проекту в квітні 2014 року після російської анексії Криму [14].

У доповіді обговорювалися проблеми російської сторони в деталях, але підсумовувалось, що побоювання щодо сучасних ракет-перехоплювачів у Європі, які зможуть підірвати ядерний потенціал Росії, не є обґрунтованими. У доповіді зазначалося, що НАТО наполегливо заявляє, як це було зроблено знов у Варшавському комюніке, що протиракетна оборона НАТО не спрямована проти Росії, а радше на забезпечення захисту від зростаючої загрози, пов'язаної з розповсюдженням балістичних ракет за межами євроатлантичного регіону. У доповіді також підтверджується, що НАТО домовилась у Варшаві про поновлення зв'язків з Росією, але відновлення справжньої співпраці з Росією вимагатиме значних змін у російській поведінці [18].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок з цього напрямку. Зростаюча кількість союзників НАТО є складниками елементів програми і всі вони сприяють його базовому фінансуванню. Здатність стримувати та захищати від загроз балістичних ракет поліпшується, але більша частина роботи ще попереду.

Парламентарям НАТО слід знати про розвиток системи та про міру, якою їхні держави сприяють цим зусиллям. Загальний потенціал системи протиракетної оборони залежить від тривалого внеску держав-членів і від готовності ухвалювати складні рішення не лише щодо розміщення конкретних активів (від перехоплювачів до радарних систем), а й про правила участі у використанні системи. Рішення про розгортання та, врешті, використання елементів системи протиракетної оборони залежатиме від розуміння законодавчими органами внесків і ролі їхньої країни в системі ПРО Альянсу. Оскільки модернізація системи стає необхідною, кадровий склад законодавців, обізнаних з ПРО, можуть допомогти ефективному ухваленню рішень. Майбутні системні оновлення національних систем ПРО, які зрештою стануть частиною структури Альянсу, є надважливим прикладом того, як парламентарі можуть відігравати вирішальну роль у процесі ухвалення рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Annual presidential report, 2018. URL: <https://www.ft.dk/samling/20181/almdel/NPA/bilag/5/2021917/index.htm> (Last updated: November 22, 2018)
2. At a distance but far from safe: canada's lessons from the Warsaw security forum. URL: https://www.cgai.ca/at_a_distance_but_far_from_safe_canadas_lessons_from_the_warsaw_security_forum (Last updated: October 23, 2018)
3. Canada: a new contributor to baltic security. URL: <https://icds.ee/canada-a-new-contributor-to-baltic-security/> (Last updated: July 12, 2018)
4. Canada. Department of National Defence. The permanent joint board on defence – backgrounder. URL: <http://www.forces.gc.ca/en/news/article.page?doc=the-permanent-joint-board-ondefence/hnmx19nf> (Last updated: May 14, 2018)

5. Canada's military operations on NATO's eastern flank: why they matter. URL: https://www.cgai.ca/canada_s_military_operations_on_nato_s_eastern_flank_why_they_matter (Last updated: June 24, 2018)
6. Canada and NATO: an alliance forged in strength and reliability. Report of the standing committee on national defence. URL: <http://www.ourcommons.ca/Content/Committee/421/NDDN/Reports/RP9972815/nddnrp10/nddnrp10-e.pdf> (Last updated: July 4, 2018)
7. Canada's participation in NATO's enhanced forward presence. URL: <http://natoassociation.ca/canadas-participation-in-natos-operation-enhanced-forward-presence-in-eastern-europe> (Last updated: October 16, 2018)
8. Defence Policy Review 2016. URL: <http://dgpapp.forces.gc.ca/en/defence-policy-review/index.asp> (Last updated: July 1, 2018)
9. Department of national defence and the canadian armed forces 2017–18. Departmental plan. URL: http://www.forces.gc.ca/assets/FORCES_Internet/docs/en/dp-2017-18-_final_eng.pdf (Last updated: November 16, 2018)
10. Fergusson Ian F., Meyer Peter J. Canada-U.S. relations. URL: <https://fas.org/sgp/crs/row/96-397.pdf> (Last updated: June 14, 2018)
11. Fergusson James Canadian defence and foreign affairs institute. Beneath the radar: change and transformation in the Canada-U.S. North American defence relationship. URL: https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/cdfai/pages/41/attachments/original/1413661866/Beneath_the_Radar.pdf?1413661866 (Last updated: April 18, 2018)
12. General Tom Lawson appointed as canada's new chief of the defence staff. URL: <http://www.forces.gc.ca/en/news/article.page?doc=general-tom-lawson-appointed-as-canada-s-new-chief-of-the-defence-staff/hgq87xhv> (Last updated: July 12, 2018)
13. Lanoszka A. From Ottawa to Riga: three tensions in canadian defence policy. URL: https://mafiadoc.com/from-ottawa-to-riga-three-tensions-in-canadian-sage-journals_5b7e1581097c47b32e8b4753.html (Last updated: November 14, 2018)
14. NATO public diplomacy division. «Defence expenditures of NATO countries (2010–2017)». URL: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_06/20170629_170629-pr2017-111-en.pdf (Last updated: July 29, 2018)
15. NATO in a new era: selected outcomes from the 2018 NATO brussels summit. URL: <https://hillnotes.ca/2018/11/14/nato-in-a-new-era-selected-outcomes-from-the-2018-nato-brussels-summit/> (Last updated: October 15, 2018)
16. NORAD and the evolution of North American defence. URL: <https://www.macdonaldlaurier.ca/norad-and-the-evolution-of-north-american-defence-andrea-charron-and-james-ferguson-for-inside-policy/> (Last updated: May 24, 2017)
17. Security in the baltic sea region: realities and prospects. The Riga conference papers, 2017. URL: <https://www.baltdefcol.org/files/files/publications/riga-conference-papers-2017.pdf> (Last updated: November 26, 2018)
18. Shapiro Ariel NATO if necessary, but not necessarily NATO: critically evaluating Canada's membership in the North Atlantic Treaty Organization. URL: https://www.cgai.ca/nato_if_necessary_but_not_necessarily_nato?fbclid=IwAR1rhQLRTkxYPK0B6Z1TYDE7N_kjYUGk_JOBtZFOp-82Xdq2_qu2DYJws (Last updated: October 14, 2017)
19. Trudeau insists Canada spending enough on defence, as Trump declares victory at NATO. URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/trudeau-takes-questions-nato-july-1.4743477> (Last updated: July 12, 2018)
20. Trudeau set to extend Canada's leadership role in NATO's Latvia mission. URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/latvia-nato-trudeau-trump-1.4737690> (Last updated: June 28, 2018)
21. Wright T. Trudeau, NATO leaders gearing up for debate with Trump over defence spending. URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/trudeau-latvia-nato-visit-1.4731815> (Last updated: July 4, 2018)

REFERENCES

1. Annual presidential report, 2018. URL: <https://www.ft.dk/samling/20181/almdel/NPA/bilag/5/2021917/index.htm> (Last updated: November 22, 2018)
2. At a distance but far from safe: canada's lessons from the Warsaw security forum. URL: https://www.cgai.ca/at_a_distance_but_far_from_safe_canadas_lessons_from_the_warsaw_security_forum (Last updated: October 23, 2018)
3. Canada: a new contributor to baltic security. URL: <https://icds.ee/canada-a-new-contributor-to-baltic-security/> (Last updated: July 12, 2018)
4. Canada. Department of National Defence. The permanent joint board on defence – background. URL: <http://www.forces.gc.ca/en/news/article.page?doc=the-permanent-joint-board-on-defence/hnmx19nf> (Last updated: May 14, 2018)
5. Canada's military operations on NATO's eastern flank: why they matter. URL: https://www.cgai.ca/canada_s_military_operations_on_nato_s_eastern_flank_why_they_matter (Last updated: June 24, 2018)
6. Canada and NATO: an alliance forged in strength and reliability. Report of the standing committee on national defence. URL: <http://www.ourcommons.ca/Content/Committee/421/NDDN/Reports/RP9972815/nddnrp10/nddnrp10-e.pdf> (Last updated: July 4, 2018)
7. Canada's participation in NATO's enhanced forward presence. URL: <http://natoassociation.ca/canadas-participation-in-natos-operation-enhanced-forward-presence-in-eastern-europe/> (Last updated: October 16, 2018)
8. Defence Policy Review 2016. URL: <http://dgpapp.forces.gc.ca/en/defence-policy-review/index.asp> (Last updated: July 1, 2018)
9. Department of national defence and the canadian armed forces 2017–18. Departmental plan. URL: http://www.forces.gc.ca/assets/FORCES_Internet/docs/en/dp-2017-18-_final_eng.pdf (Last updated: November 16, 2018)
10. Fergusson Ian F., Meyer Peter J. Canada-U.S. relations. URL: <https://fas.org/sgp/crs/row/96-397.pdf> (Last updated: June 14, 2018)
11. Fergusson James Canadian defence and foreign affairs institute. Beneath the radar: change and transformation in the Canada-U.S. North American defence relationship. URL: https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/cdfai/pages/41/attachments/original/1413661866/Beneath_the_Radar.pdf?1413661866 (Last updated: 18 April 2018)
12. General Tom Lawson appointed as canada's new chief of the defence staff. URL: <http://www.forces.gc.ca/en/news/article.page?doc=general-tom-lawson-appointed-as-canada-s-new-chief-of-the-defence-staff/hgq87xhv> (Last updated: July 12, 2018)
13. Lanoszka A. From Ottawa to Riga: three tensions in canadian defence policy. URL: https://mafiadoc.com/from-ottawa-to-riga-three-tensions-in-canadian-sage-journals_5b7e1581097c47b32e8b4753.html (Last updated: November 14, 2018)
14. NATO public diplomacy division. «Defence expenditures of NATO countries (2010–2017)». URL: http://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_2017_06/20170629_170629-pr2017-111-en.pdf (Last updated: July 29, 2018)
15. NATO in a new era: selected outcomes from the 2018 NATO brussels summit. URL: <https://hillnotes.ca/2018/11/14/nato-in-a-new-era-selected-outcomes-from-the-2018-nato-brussels-summit/> (Last updated: October 15, 2018)
16. NORAD and the evolution of North American defence. URL: <https://www.macdonaldlaurier.ca/norad-and-the-evolution-of-north-american-defence-andrea-charron-and-james-fergusson-for-inside-policy/> (Last updated: May 24, 2017)
17. Security in the baltic sea region: realities and prospects. The Riga conference papers, 2017. URL: <https://www.baltdefcol.org/files/files/publications/riga-conference-papers-2017.pdf>
18. (Last updated: November 26, 2018)
19. Shapiro Ariel NATO if necessary, but not necessarily NATO: critically evaluating

Canada's membership in the North Atlantic Treaty Organization.
URL: https://www.cgai.ca/nato_if_necessary_but_not_necessarily_nato?fbclid=IwAR1rhQLRTkmxYPK0B6Z1TYDE7N_kjYUGk_JOBtZFOP-82Xdq2_qu2DYJws (Last updated: October, 2017)

20. Trudeau insists Canada spending enough on defence, as Trump declares victory at NATO.
URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/trudeau-takes-questions-nato-july-1.4743477> (Last updated: July 12, 2018)

21. Trudeau set to extend Canada's leadership role in NATO's Latvia mission.
URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/latvia-nato-trudeau-trump-1.4737690> (Last updated: June 28, 2018)

22. Wright T. Trudeau, NATO leaders gearing up for debate with Trump over defence spending. URL: <https://www.cbc.ca/news/politics/trudeau-latvia-nato-visit-1.4731815> (Last updated: July 4, 2018)

Sudak I.I. Canada's participation in the NATO's enhanced forward presence and the placement of a missile defense system in Europe. The article examines Canada's participation in NATO's enhanced forward presence programme as NATO announced in 2016 its intention to deploy four rotary battalions in Estonia, Latvia, Lithuania and Poland, led by the United Kingdom, Canada, Germany and the United States respectively. The aim was to send a clear signal that NATO is ready to protect any ally and to demonstrate the power of transatlantic ties as well as the Alliance's commitment and unity. The deployment was officially approved at the NATO summit in Warsaw in July 2016.

After the annexation of Crimea and Russia's generally more aggressive position in Eastern Europe, tensions between the West and Russia threatened to return to confrontation like the cold war. Aware of the weaknesses in Eastern Russia, the Alliance decided to strengthen its defenses. However, in an effort to comply with its 1997 commitment not to permanently deploy significant military forces in Eastern Europe, NATO refused requests from Eastern countries to provide them with significant military bases in order not to "provoke" the Kremlin. The European allies and Canada, determined by the United States, have also decided to increase their defence spending in an effort to avert the protracted crisis that has continued since the end of the cold war.

The study analyzes the position of the Canadian Government regarding its participation in the continental anti-missile defense system under the command of the United States. Faced with the growing threat of North Korea's nuclear program, the majority wants it to happen. However, the support for Canada's participation is not unanimous among liberal and, to a lesser extent, conservative members of parliament.

Since North Korea is becoming unstable and its armament program seems more realizable, the question of Canadians participation to the continental ballistic anti-missile defense system has become topic of discussion again. New Democratic Party is against it. They emphasize that Canada's first line of defense against North Korea should be diplomacy.

Keywords: Canada, USA, NATO, defense strategy, global security, continental anti-missile defense, nuclear program, armament program.

Судак И.И. Участие Канады в программе НАТО «Расширенное передовое присутствие» и размещении системы противоракетной обороны в Европе. В статье рассмотрено участие Канады в программе НАТО «Расширенное передовое присутствие», поскольку 2016 НАТО объявило о намерении развернуть четыре ротационные батальоны в Эстонии, Латвии, Литве и Польше, возглавляемые Соединенным Королевством, Канадой, Германией и США соответственно. Цель заключалась в предоставлении четкого сигнала, что НАТО готово защищать любого союзника, и продемонстрировать мощь трансатлантических связей, а также обязательства и единство Альянса. Развертывание было официально одобрено на саммите НАТО в Варшаве в июле 2016 года.

В исследовании проанализировано позицию правительств Канады относительно участия в континентальной системе противоракетной обороны под руководством США. Столкнувшись с угрозой растущей ядерной программы Северной Кореи, большинство обычно стремится, чтобы это произошло. Однако поддержка потенциального участия Канады не является единодушным и среди либеральных и, в меньшей степени, консервативных членов парламента.

Поскольку Северная Корея растет все более нестабильной, и программа вооружения страны демонстрирует тревожное улучшение, вопрос о привлечении канадцев к континентальной системе баллистической противоракетной обороны вновь стал актуальным. Новая демократическая партия остается против вступления Канады. Они отмечают, что первая линия обороны Канады против Северной Кореи должна быть дипломатией.

Ключевые слова: Канада, США, НАТО, оборонная стратегия, мировая безопасность, континентальная система противоракетной обороны, ядерная программа, программа вооружения.